

Motion till riksdagen 2007/08:A274

av **Josefin Brink m.fl. (v)**

Våld och hot i arbetslivet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillsättande av en utredning med avseende på våld och hot och psykosocial arbetsmiljö för offentliganställda.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på hur lagstiftningen kan ändras i syfte att ge ett effektivt skydd mot riskfyllt ensamarbete.

Motivering

Ur Statistiska centralbyråns årliga frågeundersökning samt Arbetsmiljöverkets statistik över anmälda arbetsskador p.g.a. hot eller våld, går det att utläsa att våld i arbetslivet framstår som ett samhällsproblem med allt större prioritet. Andelen utsatta har ökat konstant de senaste 20 åren. Statistiken visar att kvinnor löper större risker än män för att utsättas för våld i samband med tjänsteutövning, att offentlig sektor är farligare än privat och att några yrken och branscher är speciellt utsatta.

Arbetsmiljöverkets arbetsmiljöundersökning (2003) uppger 18 % av kvinnorna och 10 % av männen att de någon gång under de senaste tolv månaderna varit utsatta för våld eller hot om våld på sin arbetsplats. Det är framför allt kvinnodominerade yrken inom vården som är utsatta. Bland undersköterskor och sjukvårdsbiträden är 51 % utsatta för våld och hot om våld, bland sjuksköterskor m.fl. 39,5 %, vårdbiträden och personliga assistenter m.fl. 35 %, socialsekreterare och kuratorer m.fl. 26 % och grundskolelärare 24 %. Var tredje kvinna inom vården har varit utsatt för våld eller hot om våld under det senaste året. Det är mer än dubbelt så mycket som genomsnittet för samtliga sysselsatta.

Fel! Okänt namn på

Offentliganställdas arbetssituation

Att bli utsatt för hot, våld och kränkningar i arbetet leder till en ökad risk att utveckla olika typer av arbetsrelaterade besvär. Mellan 2002 och 2004 anmäldes drygt 7 000 skador p.g.a. hot eller våld. Kvinnor stod för två tredjedelar av anmälningarna. Omräknat ger det vid handen att drygt en halv miljon utsattes för hot eller våld under ett år. Alltså nästan var femte kvinna och var tionde man (Arbetsmiljöverket). Det ökade våldet i arbetslivet är oacceptabelt. Människor ska inte vara rädda för att gå till jobbet.

Det är rimligt att anta att det ökade våldet i den offentliga sektorns välfärdsverksamheter hänger samman med de förändringar och försämringar i arbetsmiljön som nedskärningarna inom välfärdstjänsterna har medfört. Personaltätheten är generellt väsentligt lägre i dag än i början av 1990-talet inom i stort sett alla slags verksamheter: i skolan, i hälso- och sjukvården, i äldreomsorgen, i socialtjänsten och hos Försäkringskassan, för att ta några exempel. Färre anställda som ska utföra lika mycket, eller rentav mer, jobb än tidigare ökar pressen i själva arbetet men ökar också frustrationen hos de medborgare som nyttjar den offentliga servicen, vilket ökar risken för aggressivitet och hotfulla situationer.

Vid sidan av den strukturella underbemanning som präglat arbetsvillkoren i många offentliga verksamheter alltsedan 1990-talets stora nedrustningar har också omfattande förändringar i regler och praxis som rör myndighetsutövningen förändrat villkoren för många offentliganställda. Inom socialtjänsten och Försäkringskassan har de alltmer restriktiva och repressiva reglerna för ekonomiskt bistånd och sjukpenning ökat de anställdas utsatthet för klienters frustration och ilska. Sedan regeringen beslutade om skärpta regler för arbetslösa rätt till ersättning från a-kassan har också anställda på arbetsförmedlingar upplevt en ökning av antalet hotelser och incidenter med frustrerade och aggressiva arbetssökande.

Offentliganställdas arbetssituation är ett i högsta grad politiskt ansvar då offentliganställdas uppdrag är att erbjuda service till medborgarna i enlighet med politiskt fattade beslut samt att verkställa politiskt beslutad myndighetsutövning. Det är därför också rimligt att riksdagen som beslutsfattare har möjlighet att väga in och ta hänsyn till påverkan på den offentliganställda personalens arbetssituation när beslut fattas om ekonomiska medel till offentlig sektor, och när regeländringar som berör välfärdssystemen planeras.

Vänsterpartiet anser mot bakgrund av detta att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över konsekvenserna av den sänkta personaltätheten i den offentliga sektorn och de regeländringar som genomförts kring rätten till ekonomiskt bistånd, ersättning från sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen, med avseende på våld och hot och psykosocial arbetsmiljö för de offentliganställda. Utredningens resultat skulle vara ett värdefullt underlag för framtida diskussioner och beslut som rör den offentligt finansierade välfärden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ensamarbete

I den privata sektorn är det nya 24-timmarssamhället med krav på kvälls-, natt- och dygnet-runt-service en faktor som ökar risken för våld och hot i arbetslivet. För dem som arbetar i nattöppna butiker och bensinstationer är våld och hot vanliga arbetsmiljöproblem. Inom dessa yrken är också risken för rån eller rånförsök stor, vilket innebär en stor psykisk påfrestning. Avgörande för personal i denna typ av riskyrken är förstås ett väl fungerande arbetsmiljöarbete med tydliga och verksamma säkerhetsrutiner.

På senare år har bland andra Handelsanställdas förbund, Brottsförebyggande rådet och Arbetsmiljöverket bedrivit ett viktigt arbete med att ta fram rutiner och säkerhetslösningar som ska minimera riskerna för våld, hot och rån i butiker. Men den kanske enskilt viktigaste säkerhets- och trygghetsåtgärden är att förhindra ensamarbete i nattöppna butiker och andra serviceinrättningar. Det finns ett tydligt samband mellan ensamarbete och förekomsten av rån, hot och våld av olika slag. De regler som gäller idag och som förbjuder ensamarbete om det innebär en påtaglig risk för hot och våld efterlevs inte i praktiken.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att regeringen bör återkomma med förslag på hur lagstiftningen kan ändras i syfte att ge ett effektivt skydd mot riskfyllt ensamarbete. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 1 oktober 2007

Josefin Brink (v)

Torbjörn Björlund (v)

LiseLotte Olsson (v)

Kalle Larsson (v)